

Manual för genomförande av utvidgad utredning inom ramen för Aktivitetsförmågeutredningen (AFU)

Arbetsterapeutisk, psykologisk och fysioterapeutisk
utredning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Manualens syfte	2
AFU-metoden	2
Behandlar- och bedömarrollen	2
Ansvarsområden – bedömande läkare och övriga professioner	3
Inför utredningen	3
Utredningstillfället	3
Språksvårigheter	4
Återkoppling	4
Tester och instrument	4
Anpassningar	4
Psykologisk utredning	4
Arbetsterapeutisk utredning	5
Fysioterapeutisk utredning	6
Utlåtandet	6
Bilaga. Ifyllnadsanvisning till blanketten	7

Manualens syfte

Denna manual riktar sig till dig som är psykolog, arbetsterapeut eller fysioterapeut och som genomför aktivitetsförmågeutredningar (AFU).

AFU är en standardiserad försäkringsmedicinsk utredningsmetod. Det innebär att samtliga försäkrade som genomgår en AFU så långt som möjligt ska få en utredning av samma kvalitet och med samma förutsättningar. Denna manual beskriver bland annat vilka testinstrument som ska användas inom ramen för AFU, när och hur anpassningar får göras, samt hur resultaten ska dokumenteras. Utredningen ska genomföras på det sätt som anges i manualen.

AFU-metoden

AFU omfattar alltid en läkarundersökning som i detta sammanhang kallas för en klagörande undersökning. Vid denna undersökning genomförs en standardiserad basal kroppsundersökning, en standardiserad psykiatrisk intervju baserad på Internationell Neuropsykiatrisk Intervju (MINI), samt en omfattande intervju baserad på uppgifter den försäkrade lämnat i ett självskattningsformulär som handlar om den upplevda hälsan, förmågor och begränsningar samt den egna synen på arbete. I vissa fall kommer läkarundersökningen att vara tillräcklig för att den bedömande läkaren ska kunna utfärda ett fördjupat medicinskt underlag, i andra fall kommer bedömande läkare att behöva ytterligare information om den försäkrades funktionstillstånd. Då kan den bedömande läkaren beställa en utredning från psykolog, arbetsterapeut eller fysioterapeut. Efter de obligatoriska undersökningarna kvarstår ibland avgörande oklarheter kring till exempel omfattningen av den försäkrades begränsningar. Om vissa kriterier är uppfyllda kan läkaren besluta om utvidgad utredning. Då kopplas en eller flera övriga professioner in i utredningen beroende på vilken frågeställning läkaren har. Läkaren ska besluta om utvidgad utredning när nödvändig information för att komma fram till ett användbart underlag saknas och kan identifieras. Det innebär att läkaren ska ha en klar uppfattning om vilken information som kan tillföras och vilken tydligt formulerad fråga som kräver svar.

Behandlar- och bedömarrollen

Det är viktigt att du som utredare skiljer på dina roller som behandlare och bedömare. En försäkringsmedicinsk utredning ska ge ett underlag som Försäkringskassan kan använda vid planering och beslut i sjukförsäkringsärendet. Det är inte en fullständig utredning av alla aspekter av den försäkrades situation och medicinska behov. En AFU syftar till exempel inte till att utreda vilka behandlingsåtgärder som kan vara lämpliga för den försäkrade, utlåtanden från de utredningar som genomförs av dig som arbetsterapeut, psykolog eller fysioterapeut ska inte innehålla rekommendationer om behandling och eller rehabilitering. Det är heller inte arbetsterapeutens, psykologens eller fysioterapeutens uppgift att i detta sammanhang uttala sig om diagnos. Din utredning ska bidra med information så att läkaren kan göra en bedömning av den försäkrades aktivitetsförmåga.

I rollen som bedömare krävs att du med respekt kan spegla den försäkrades egen uppfattning om sitt funktionstillstånd och sina eventuella aktivitetsbegränsningar utan att göra avkall på din egen professionella uppfattning. Detta är särskilt viktigt då din uppfattning skiljer sig från den försäkrades egen upplevelse av sitt tillstånd. Den som genomför försäkringsmedicinska utredningar måste reflektera över på vilket sätt rollen som bedömare skiljer sig från rollen som behandlare och vad denna skillnad får för konsekvenser.

Ansvarsområden – bedömande läkare och övriga professioner

Den bedömande läkaren ansvarar för att formulera en tydlig frågeställning då hen beställer en utvidgad utredning. Läkaren ska ha god kännedom om de instrument och tester som används av övriga professioner och därmed också ha en uppfattning om den eller de förtydliganden som hen efterfrågar går att fånga med de givna testerna. Ditt uppdrag i samband med en utvidgad utredning är att besvara läkarens frågeställning. Du ska lämna ditt svar på läkarens fråga i utlåtandet, i fältet för den sammanfattande bedömningen. Testresultat och observationer från utredningen ska ligga till grund för den sammanfattande bedömningen som du gör. Det är bedömande läkares ansvar att infoga informationen från den utvidgade utredningen i bedömningen av den försäkrades medicinska förutsättningar för arbete.

Den utvidgade utredningen genomförs inom ramen för hälso- och sjukvård och därför ska psykolog, arbetsterapeut och fysioterapeut föra journal vid undersökningstillfället.

Inför utredningen

I samband med beställningen av en försäkringsmedicinsk utredning lämnar Försäkringskassans handläggare muntlig och skriftlig information till den försäkrade om syftet med utredningen. Det är den bedömande läkarens ansvar att förtydliga syftet om det trots detta är oklart för den försäkrade. Läkaren ska också informera om varför en utvidgad utredning är nödvändig. Du förbereder dig genom att läsa igenom de aktuella medicinska underlagen som rör den försäkrade och som Försäkringskassan skickat till den bedömande läkaren.

Utredningstillfället

Du bör, trots tidigare information från andra parter, inleda din utredning med att förklara för den försäkrade vad som är syftet med din utredning. Uppföljningar har visat att en majoritet av de försäkrade som genomgår försäkringsmedicinska utredningar är nöjda med själva utredningstillfället. Den väl tilltagna utredningstiden och bemötandet framhålls ofta som särskilt positivt. De frågor som den försäkrade har handlar oftast om varför en utredning är nödvändig, på vilket sätt utredningens resultat kommer att användas och på vilka grunder testerna är utvalda. Informera därför om sådant som hur utredningen kommer att gå till, vilka tester den innehåller och ungefär hur lång tid den beräknas pågå. Du ska också informera om att din utredning mynnar ut i ett utlåtande som den bedömande läkaren väger in i sin slutliga bedömning.

En intervju genomförs där den försäkrade får ge en bild av sitt nuvarande hälsotillstånd. Intervjun syftar i första hand till att klargöra sådant som är av vikt inför testerna, exempelvis om det finns rörelser eller andra aktiviteter den försäkrade inte kan eller törs göra med hänsyn till sina begränsningar. Intervjun syftar även till att skapa en förtroendefull relation mellan den som genomför utredningen och den försäkrade, och här ska också den som genomför utredningen informera den försäkrade om vilka underlag hen tagit del av inför utredningen. Behovet av anamnestagningens omfattning avgörs från fall till fall, men då bedömande läkares frågeställning är i fokus vid utvidgad utredning bör det oftast inte vara aktuellt med någon omfattande anamnestagning. Det är viktigt att ge akt på, namnge och analysera de egna känsloreaktionerna i mötet med den försäkrade. Detta ger ofta ett bra stöd i värderingen och problemanalysen av den försäkrades uppgivna

aktivitetsförmåga. Denna metod finns beskriven i vetenskapliga artiklar om läkares bedömningar i sjukskrivningskonsultationer¹

Språksvårigheter

Att genomföra utredningar vid språksvårigheter ställer höga krav på den person som genomför utredningen. En utredning som genomförs med tolk kräver längre tid för instruktioner och det är viktigt att säkerställa att den försäkrade har förstått vad hen förväntas göra. Det är också viktigt att vara medveten om att alla tester och instrument i viss mån är kulturbundna och det är därför viktigt att ta reda på förutsättningarna för den försäkrade att genomföra de olika testerna.

Återkoppling

Den försäkrade får vid ett personligt möte med bedömande läkaren återkoppling på aktivitetsförmågeutredningens sammanlagda resultat och då ingår även återkoppling från den utvidgade utredningen. Den psykolog, arbetsterapeut eller fysioterapeut som genomfört den utvidgade utredningen ger återkoppling på själva undersökningstillfället och tydliggör för den försäkrade att det är läkaren som gör den sammantagna bedömningen.

Tester och instrument

På samma sätt som bedömande läkare har en fast utredningsmetod inom AFU har övriga professioner som deltar särskilda instrument och moment som är obligatoriska. Det krävs att du som genomför AFU är väl förtrogen med de tester och moment som ingår och att du har erfarenhet av att tolka resultaten.

Anpassningar

Huvudprincipen är att du ska genomföra din utredning på det sätt som anges i manualen. Du kan ibland behöva göra vissa Anpassningar utifrån individens förutsättningar. När Anpassningar görs så kan det innebära att kraven som ställs på den försäkrade förändras jämfört med angiven standard. En för hög grad av Anpassning kan medföra att vissa delar inte kan bedömas och momentet ska då inte genomföras. Det ligger på dig som utredare att göra en avvägning och att dokumentera såväl överväganden som genomförda Anpassningar i utlåtandet.

Psykologisk utredning

Den utvidgade psykologiska utredningen består av ett testbatteri avsett att mäta psykiska funktionsnedsättningar och som den ansvariga psykologen delvis kan välja bland (WAIS IV ska dock alltid göras, vid språksvårigheter görs de icke-verbala deltesten). Valet av test beror bland annat på vilken frågeställning som ska besvaras och på om det finns språksvårigheter med i bilden. Tillsammans ger dessa test en god bild av nuvarande funktionsnivå, aspekter av inlärnings- och minnesfunktioner samt i

---

¹ 1. Engblom M, Rudebeck CE, Englund L, Norrmén M. Inte läkares bord – ett vanligt dilemma i sjukskrivningskonsultationer. Läkartidningen 2005;102:3666-74.

2. Engblom M, Rudebeck CE, Englund L, Norrmén G. Dilemmas experienced by physicians in their sick listing practice. . European Journal of Public Health 2006; vol 16 suppl 1: s17. 2006;16 suppl 1:17.

vilken utsträckning personen på ett flexibelt sätt kan anpassa sitt beteende efter skiftande förutsättningar.

Testbatteriet består av:

- Wechsler Adult Intelligence Scale IV (WAIS IV), 10 deltest
- Wechslers Memory Scale III (WMS III), 3 deltest
- Rey Complex Figure Test (RCTF)
- Behavior Rating Inventory of Executive Function – Adult version (BRIEF- A)
- Montreal Cognitive Assessment Basic (MoCA-B)
- Delis Kaplan Executive Function System (D-KEFS)
- Repeatable Battery for the Assessment of Neuropsychological Status (RBANS)

Vid den psykologiska utredningen gör psykologen ett *urval* bland ovan angivna test utöver WAIS IV och väljer de test som bedöms vara mest lämpliga för att läkarens frågeställning ska kunna besvaras.

Då språksvårigheter föreligger och utredningen genomförs med hjälp av tolk ska endast de ickeverbala testdelarna genomföras. Erfarenheter har dock visat att utom-europeiska individer med bristande skolbakgrund kan prestera låga resultat även i de icke-verbala testen utan att ha omfattande kognitiva nedsättningar. Då test ska genomföras på personer med språksvårigheter

måste ett antal frågor om bakgrund besvaras för att en förståelse för den försäkrades språkkunskaper ska kunna skapas, exempelvis;

- Hur många år man bott i landet?
- Ålder vid immigration?
- Hur många år i skola utanför Sverige och hur många år i skola i Sverige?
- Språkpreferens: att tala, att tänka, att läsa och skriv?

Att tolka psykologiska test ställer höga krav på psykologen och i dessa sammanhang är det extra viktigt att väga in ovanstående faktorer och deras påverkan på resultatet. Under testtillfället har psykologen möjlighet att samtala med och observera den försäkrade inför och under själva testerna och ett genomförande kan på sätt ändå vara ändamålsenligt. Mer detaljerade instruktioner finns i manualen för psykologiska test inom ramen för AFU.

Arbetsterapeutisk utredning

För den arbetsterapeutiska undersökningen har bedömningsinstrumentet Assessment of work performance (AWP) valts ut. Instrumentet är ett bedömningsinstrument som används för att via observation bedöma individens arbetsfärdigheter inom tre områden: motoriska färdigheter, processfärdigheter och kommunikations- och interaktionsfärdigheter. Tre specifika moment är särskilt framtagna för bedömning med AWP inom ramen för AFU (AWP-FK) och dessa är namnskyltbeställning, montering av hyllor och postsortering. Aktiviteterna kan anpassas efter individens förutsättningar, till exempel språkkunskaper och datorvana. Minst två av dessa tre aktiviteter ska genomföras. Mer detaljerade instruktioner och exempel på anpassningar finns i manualen för AWP-FK.

Fysioterapeutisk utredning

Den fysioterapeutiska utredningen (USUFF) består av ett antal standardiserade test där gångfunktioner, arm-handfunktioner, styrka och uthållighet, lyft- och bärförmåga och balans/koordination mäts och bedöms. Även självskattade funktioner samt bedömning av eventuellt smärtbeteende ingår. utredningen avser ge en helhetsbild av individens fysiska funktionsförmåga, de faktorer som påverkar den och på vilket sätt. Mer detaljerade instruktioner finns i manualen för USUFF

Utlåtandet

Utlåtandet är gemensamt för arbetsterapeuter, psykologer och fysioterapeuter. Fysioterapeuter bifogar även den försäkrades smärtritning. Läkaren ansvarar för den slutliga bedömningen av aktivitetsförmågan och använder resultaten av den utvidgade utredningen i sin bedömning.

Bilaga:

Ifyllnadsanvisningar för utlåtandet.

Bilaga. Ifyllnadsanvisning till blanketten

Skicka blanketten till
Försäkringskassans inläsningscentral
839 88 Östersund

Den försäkrade ska styrka sin identitet genom
legitimation med foto (SOSFS 20005:29)

1. Den försäkrade

Förnamn och efternamn	Personnummer (12 siffror)

2. Typ av utvidgad undersökning

Typ av undersökning, utredarens namn, titel, telefon och testdatum

Typ av undersökning, utredarens namn, titel telefonnummer och testdatum.

3. Frågeställning från bedömande läkare

Här anges läkarens frågeställning.

4. Metoder och resultat

En övergripande beskrivning av vad testresultaten visar. Om du har gjort anpassningar av något moment beskriver du det tillsammans med en motivering till anpassningarna.

Arbetsterapeut: ange vilka moment inom AWP-FK som genomförts.
Psykolog: Ange vilka test/deltest som du har genomfört och motivera kort dina val.

74311101

Fastställt av Försäkringskassan

5. Observationer vid undersökningstillfället

Observationer av beteenden och reaktioner som kan sättas i relation till testresultaten görs vid undersökningstillfället och beskrivs här:

- a) Hur fungerar kontakt, kommunikation och samarbete med den försäkrade?
- b) Vilken inställning uppvisar den försäkrade till undersökningstillfället?
- c) Uppvisar den försäkrade svårigheter att förstå instruktioner?
- d) Kan den försäkrade behålla sin koncentration under undersökningstillfället?
- e) Uppvisar den försäkrade tecken på att vara pressad, ansträngd eller uttröttad och att dessa tecken inte hänger samman med utförandet av en aktivitet? Exempelvis genom svettningar, snabb andning, rodnad eller skakningar.
- f) Är det någon reaktion eller något beteende som förväntas och inte förekommer?

6. Sammanfattande bedömning

Läkarens fråga besvaras i detta fält.

Här anger du din sammanvägning av testresultat och observationer. Förklara och förtydliga testresultaten och beskriv på vilket sätt det som du har observerat styrker eller motsäger resultaten.

Resultat från psykologiska och fysioterapeutiska test redovisas med information om resultaten avviker från normalpopulationen och om det i så fall är en större eller mindre avvikelse. Fokus i dessa undersökningar och i redovisningen ligger på funktion.

Resultat från de arbetsterapeutiska testen redovisas med en bedömning av om det föreligger avvikelser av större eller mindre karaktär och fokus ska vara på att bedöma de färdigheter som undersöks i AWP-FK.

Psykolog, arbetsterapeut och fysioterapeut ska i den sammanfattande bedömningen beskriva vad de eventuella funktionsnedsättningar som upptäcks vid undersökningstillfället kan innebära i form av aktivitetsbegränsningar (utan direkt referens till arbete).

Det är inte psykologens, arbetsterapeutens eller fysioterapeutens uppgift att bedöma den försäkrades medicinska förutsättningar för arbete.